

Xenia Muratova

Smrt i knjiga

U članku se raspravlja o specifičnoj ikonografiji prikazanoj na skulpturi groba Eleonore Akvitanijske, jedne od najznačajnijih skulptura kraljevskog panteona iz opatije Fontevraud. Govori se o novom načinu prikaza umrlih članova kraljevskih obitelji uspostavljenom u Europi u 12. stoljeću te o posebnoj pozornosti koja se poklanja atributu koji upravo karakterizira ovu funeralnu ikonografiju: otvorenoj knjizi, koju umrla kraljica, ležeći na svojoj posmrtnoj postelji, drži pred očima. Knjiga predstavlja sredstvo molitve upućene Bogu i njegovoj Majci i može se interpretirati kao simbol Djevice i znak vječnoga života. Začuduje da je ovaj prikaz vrlo rijedak unutar funeralne ikonografije. Sličan se primjer nalazi na grobnicama portugalskih plemkinja u lisabonskoj katedrali. Tijekom srednjega vijeka na nekoliko su crkvenih grobova prikazani umrli s knjigom u ruci kao atributom njihova poslanja i vjere. U 12. stoljeću javlja se novi tip kraljevske grobnice s prikazom umrloga kralja koji leži na posmrtnome odru. Ovaj tip svoj izvor vjerojatno ima u Španjolskoj, u panteonu navarskih kraljeva u Pamploni. Kraljevski panteon Plantagenets u Fontevraudu važan je korak u procesu osnaživanja dinastije i njezinih političkih ambicija kroz stvaranje obiteljskoga mauzoleja. Grobovi su označeni atributima kao primjerima inovativne vladarske ikonografije. Posebno mjesto zauzima prikaz Eleonore s knjigom u ruci te pitanje značenja knjige. Je li to psaltir ili molitvenik posvećen Djevici? Ova ikonografija prenosi i specifični odnos prema smrti, ne samo kao usnuću u kojem umrli čeka uskrsnuće već kao o vječnoj budnosti provedenoj u molitvi Bogu i Bogorodici. Knjiga ovdje predstavlja bitan posmrtni simbol koji umrloga vodi prema vječnome životu.